

عوامل جلب محبت امام زمان علیه السلام

حجت الاسلام والمسلمین ناصر قربانی*

مقدمه

خداوند می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»^۱ ای اهل ایمان [در برابر حوادث] شکیبایی کنید، و دیگران را هم به شکیبایی وادارید و با یکدیگر [چه در حال آسایش چه در بلا و گرفتاری] پیوند و ارتباط برقرار کنید و از خدا پروا نمایید تا رستگار شوید». از جمله احادیثی که ذیل این آیه ذکر شده است، کلام شیوایی از امام باقر علیه السلام است که می فرماید: «إِصْبِرُوا عَلَىٰ أَذَاءِ الْفَرَائِضِ وَصَابِرُوا عِدْوَكُمْ وَرَابِطُوا إِمَامَكُمْ الْمُتَنَتِّظِينَ»^۲ بر انجام واجبات صبر، و در مقابل دشمنان صبورانه مقاومت کنید و ارتباط خود را با امام محکم نمایید». از این رو بایسته است هر مسلمانی امام خود را بشناسد و با او رابطه محکم برقرار کند. از جمله عوامل ایجاد این رابطه محکم، اعمالی است که موجب جلب محبت آن بزرگواران می شود؛ زیرا محبت و تأیید آن ذوات مقدسه، نشان دهنده پیوندی است که خدای متعال در این آیه شریفه به آن اشاره فرموده است.

انواع محبت

در میان انواع علایق و محبت‌ها، بعضی ذاتی و تا حدودی غیر اختیاری هستند؛ مانند محبت پدر و مادر به فرزند و برخی در اثر ارتباط و انس با افراد به وجود می آید؛ مانند بسیاری از دوستی‌های متداول در جوامع انسانی. البته جمع میان این دو نیز ممکن است؛ مانند فرزندی که حب ذاتی پدر و مادر خویش را دارد و در کنار آن با فرمانبرداری و خشنود کردن دل آنان بر آن

* کارشناسی ارشد مدرسی مبانی نظری اسلام.

۱. آل عمران: ۲۰۰

۲. محمد بن ابراهیم نعمانی، الغیبه النعمانی، ص ۱۹۹؛ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۲۱۹.

محبت ذاتی می‌افزاید. مطابق روایتی همه ما مسلمانان از فرزندان معنوی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و علی مرتضی عَلَيْهِ السَّلَام هستیم. پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده است:

أَنَا وَ عَلِيٌّ أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّةِ وَ لِحَقِّقْنَا عَلَيْهِمْ أَكْبَرُ مِنْ حَقِّ أَبِي وَ لِأَدَاتِهِمْ فَإِنَّهَا تُنْقِذُهُمْ إِنْ أَطَاعُونَا مِنَ النَّارِ إِلَى دَارِ الْقَرَارِ وَ تَلَحُّهُمُ مِنَ الْعُبُودِيَّةِ بِخِيَارِ الْأَحْزَارِ؛^۱ من و علی پدران این امت هستیم و حق ما بر آنان از حق پدرانشان که آنان را به دنیا آورده‌اند، بیشتر است؛ زیرا ما آنان را در صورت اطاعت از آتش جهنم نجات داده و به قرارگاه ابدی (بهشت جاوید) می‌بریم و به واسطه عبودیت خدا، به برگزیدگان آزاده ملحق می‌سازیم.

بنابراین باید با انجام کارهای نیک، محبت و توجه بیشتر و مهربانانه آن حضرات را به خود جلب کنیم؛ چنانکه امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرموده است: «شَيْعَتُنَا خُلِقُوا مِنْ فَاضِلِ طِينَتِنَا وَ عُجِنُوا بِمَاءِ وَ لَايْتِنَا يَحْرُتُونَ لِحُرْنِنَا وَ يُفْرَحُونَ لِفَرَحِنَا؛^۲ شیعیان ما از بقیه خمیرمایه اولیه آفرینش ما آفریده شده‌اند. ولایت ما در سرشت آنان عجین گشته است و آنان با خوشی ما خوشحال و با نازاحتی ما ناراحتند». امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام نیز می‌فرماید: «وَ إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَ لَا نَاسِيِينَ لِذِكْرِكُمْ وَ لَوْلَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ اللَّوَاءُ وَ اصْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ؛^۳ ما در رسیدگی و سرپرستی شما کوتاهی و اهمال نکرده و یاد شما را از خاطر نبرده‌ایم که اگر جز این بود، دشواری‌ها و مصیبت‌ها بر شما فرود می‌آمد و دشمنان، شما را ریشه‌کن می‌نمودند». آیت‌الله بهجت رَحِمَهُ اللهُ در این باره می‌فرماید:

او عَيْنُ اللَّهِ النَّاطِرَةِ وَ أُذُنُهُ الْوَاعِيَةِ است و جلوتر از ماها می‌شنود حرف ما را؛ بلکه خودمان که حرف می‌زنیم، این صدا از لب می‌آید به طرف گوش، فاصله‌ای دارد، او جلوتر از این فاصله حرف ما را می‌شنود، از خودمان کلام خودمان را؛ آن وقت آیا ما می‌توانیم کاری بکنیم که او نفهمد. می‌توانیم کاری بکنیم که او نداند ... چرا کاری نمی‌کنید که همیشه خودتان را پیش آن حضرت ببینید، او ما را می‌بیند و ما او را نمی‌بینیم؛ پس چرا این قدر دوریم.^۴

دوست نزدیکتر از من به من است وین عجب‌تر که من از وی دورم

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۵۹.

۲. همان، ج ۵۳، ص ۲ و ۳.

۳. احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۲۳؛ محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۵.

۴. سید مهدی شمس‌الدین، بهارانه، ص ۵۹.

چه کنم با که توان گفت که او در کنار من و من مهجورم^۱

راهبردهای افزایش جلب محبت حضرت صاحب الامر علیه السلام

۱. معرفت و اطاعت از خداوند

اولین قدم برای جلب محبت امام زمان علیه السلام، ایجاد نوعی قرابت و سنخیت میان خود و وجود اطهر و قدسی حضرت امام زمان علیه السلام است. وجود مقدس امام زمان علیه السلام، عارف به خداوند متعال و مطیع محض فرامین الهی است. کسی می‌تواند توجه و محبت حضرت را به خود جلب کند که بکوشد در حد مقدور شبیه به آن حضرت باشد. اگر این سنخیت و شباهت نسبی شکل نگیرد، محبت آن حضرت نیز جلب نخواهد شد. حضرت آیت‌الله بهجت رحمته الله علیه در این باره می‌گوید:

راه ایجاد ارتباط با اهل بیت علیهم السلام و مخصوصاً حضرت ولی عصر علیه السلام عبارت است از: معرفت خداوند متعال، اطاعت محض از پروردگار. این دو موجب حب به خداوند و محبت نسبت به همه آن‌ها که خدا آنان را دوست می‌دارد، به‌ویژه موجب علاقه و ارتباط با محمد و آل محمد علیهم السلام می‌شود که نزدیک‌ترین آن‌ها به ما حضرت صاحب الامر علیه السلام است.^۲

بنابراین عدم شناخت خدا و انجام گناه و نافرمانی، از مهم‌ترین موانع جلب محبت حضرت حجت علیه السلام است. وقتی انسان با شناخت درست خدا، در راه اطاعت او و دوری از معاصی بکوشد و سعی کند کارهایی که در محضر حضرت حق انجام می‌دهد، مورد رضای او باشد؛ قطعاً مورد عنایت و توجه حضرت ولی عصر علیه السلام قرار خواهد گرفت. بنابراین آنچه اهمیت دارد و باید فزونی یابد، محبت است. یک محبوب در صورتی که ببیند محب او به دنبال برآوردن خواسته اوست، حتماً به محبوب خود توجه می‌کند و موجب جلب محبت او می‌شود. خواست امام زمان علیه السلام از ما چیزی جز شناخت خدا و اطاعت از پروردگار متعال نیست.

۲. طهارت نفس

یکی از مهم‌ترین راه‌ها برای ارتباط با حضرت مهدی علیه السلام و جلب محبت ایشان، کسب طهارت ظاهری و باطنی است. طهارت باطنی از طریق انجام واجبات و ترک محرّمات الهی

۱. مشرف الدین مصلح بن عبدالله شیرازی، گلستان سعدی، باب دوم در اخلاق درویشان، حکایت شماره ۱۱.

۲. سید مهدی شمس‌الدین، بهارانه، ص ۶۵.

حاصل می‌شود. قطعاً یکی از عوامل دوری انسان از امام زمان علیه السلام و قطع محبت و ارتباط روحی و معنوی با ایشان، ناخشنودی آن حضرت از کوتاهی در انجام این وظیفه مهم است؛ چرا که حضرت علیه السلام، ولی‌الله و خلیفه خداوند بر روی زمین هستند و خشنودی ایشان زمانی به دست می‌آید که خداوند از انسان خشنود باشد. بنابراین هر آنچه که موجب رضایت و قرب به حضرت حق می‌شود، همان نیز موجب رضایت و نزدیکی به امام زمان علیه السلام و موجب جلب محبت آن حضرت خواهد شد. آن حضرت در توقیع شریف به شیخ مفید رحمته الله می‌فرماید:

نامه‌ای به برادر با ایمان و دوست رشید ما ... شیخ مفید که خداوند عزت وی را مستدام بدارد. سلام خداوند بر تو ای کسی که در دوستی ما به زیور اخلاص آراسته‌ای و در اعتقاد و ایمان به ما دارای امتیاز مخصوصی هستی ... از تمام حوادث و ماجراهایی که بر شما می‌گذرد، کاملاً مطلع هستیم و هیچ چیز از اخبار شما بر ما پوشیده نیست ... اوامر و نواهی ما را متروک نگذارید و بدانید که علی‌رغم کراهت و ناخشنودی کفار و مشرکان، خداوند نور خود را تمام خواهد کرد ... من که ولی خدا هستم، سعادت پویندگان راه حق را تضمین می‌کنم ... پس سعی کنید اعمال شما طوری باشد که شما را به ما نزدیک سازد و از گناهی که موجب نارضایتی ما را فراهم نماید، بترسید و دوری کنید ... عدم التزام به دستور ما موجب می‌شود که بدون توبه از دنیا بروند و دیگر ندامت و پشیمانی نفعی نخواهد داشت. خداوند شما را با الهامات غیبی خود ارشاد و توفیقات خویش را در سایه رحمت بی‌پایانش نصیب شما بفرماید ...^۱

آن حضرت در این نامه بارها به انجام دستورات الهی و نهی از ارتکاب محرمات امر کرده و آن را موجب قرب یا بُعد از خود دانسته است. از اخلاص و طهارت نفس شیخ مفید تمجید کرده و وجود این یار مخلص را از نعمات الهی دانسته است. این نشانه‌ها اینها ما را به آنچه که حضرت علیه السلام را خشنود و یا ایشان را ناراضی می‌کند، رهنمون می‌سازد.

۳. توسل به ائمه اطهار علیهم السلام

یکی از مهم‌ترین راه‌های رسیدن به محبت امام زمان علیه السلام که همان رسیدن به رضایت الهی است، توسل به حضرت و سایر ائمه اطهار علیهم السلام است؛ چنانکه در زیارت جامعه می‌خوانیم: «و

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۵.

مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ؛^۱ هر آن کس که به شما متمسک و متوسل شد، به خداوند متوسل شده و به ریسمان الهی چنگ زده است».

در میان معصومین علیهم السلام، توسل به حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام بیشتر سفارش شده است. در زیارت ناحیه مقدسه می خوانیم: «فَلَا تُدْبِنَكَ صَبَاحاً وَ مَسَاءً وَ لَا بُكَيْنَ عَلَيْكَ بَدَلِ الدُّمُوعِ دَمًا؛^۲ هر صبح و شام بر تو گریه و شیون می کنم و در مصیبت تو به جای اشک، خون می گیرم». این فرمایش حضرت، راهنمای بسیار گویایی است تا همگان بدانند که سرچشمه نجات و فلاح کجاست و با تبعیت از ایشان در توجه به حضرت اباعبدالله علیه السلام است که می توانیم موجبات توجه و محبت بیش از پیش ایشان را فراهم کنیم. یکی از نزدیکان امام خمینی علیه السلام می گوید:

امام علیه السلام در زیارات مخصوص، از نجف به کربلا می رفتند و زیارت ابی عبدالله الحسین علیه السلام را انجام می دادند و وقتی که در تهران بودند، این زیارت به شکل دیگری انجام می شد. در تهران روزی چند ساعت قدم می زدند و در همین حال یا ذکر می گفتند و یا زیارت عاشورا می خواندند. در آن ساعت کمتر کسی نزدیک و مزاحم امام علیه السلام می شد. علاقه امام به اهل بیت علیهم السلام، وصف ناشدنی است. امام علیه السلام عاشق آن‌ها بود؛ عاشقی که تا صدای «یا حسین» بلند می شود، بی اختیار اشک می ریزد. امام علیه السلام با اینکه در برابر مصیبت‌ها صابر بود و حتی در برابر مشکلاتی چون شهادت حاج آقا مصطفی اشک نریخت، اما به مجرد اینکه یک روضه‌خوان می گفت: «السلام عليك يا اباعبدالله»، قطرات اشک از دیدگانش فرو می چکید.^۳

حجت الاسلام رضایی، هم‌رزم شهید سلیمانی می گوید: «شهید سلیمانی دل سوخته دو چیز بود: یکی روضه امام حسین علیه السلام؛ آن چنانکه هر وقت روضه‌ای می شنید، اشک و سوگ متمادی داشت و دیگری هر وقت درباره امام عصر علیه السلام صحبت می شد، در فراق ایشان اشک می ریخت».^۴ یکی دیگر از مسئولان فرهنگی سپاه نیز در این باره می گوید: «حاج قاسم در

۱. محمد بن علی صدوق، عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۷۴.

۲. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۲۳۸.

۳. رضا مختاری، سیمای فرزندانگان، ص ۱۵۰.

۴. خبرگزاری ایسنا؛ «مهم‌ترین ویژگی‌های اخلاقی شهید سلیمانی از زبان هم‌رزمش»؛ ۱۳۹۸/۱۱/۱۴، کد خبر: ۹۸۱۰۱۴۱۰۹۰۹
<https://www.isna.ir/news/98101410909>

جلسات خصوصی تا نامی از سیدالشهدا علیه السلام می‌آمد، به پهنای صورت اشک می‌ریخت و از شدت گریه شانه‌هایش می‌لرزید»^۱.

۴. محبت و مهرورزی نسبت به امام زمان علیه السلام

یکی دیگر از راه‌های جلب محبت امام زمان علیه السلام، برقرار کردن ارتباط روحی با آن حضرت و مهرورزی نسبت به ایشان است. وقتی شخص همواره به فکر امام زمان خود باشد و با انجام وظایف شرعی خود و اهدای هدایای معنوی به آن حضرت مانند ذکر صلوات، قرائت قرآن کریم، صدقه برای سلامتی حضرت بکوشد محبت و توجه آن حضرت را به خود جلب کند، قطعاً امام معصوم نیز به او محبت خواهد نمود. امام رضا علیه السلام فرموده است: «الإِمَامُ الْأَنْبِيُّ الرَّفِيقُ وَالْوَالِدُ الشَّفِيقُ وَالْأَخُّ الشَّقِيقُ»^۲ امام همدم و رفیق، پدر مهربان و برادر دلسوز است. اظهار محبت و اشتیاق به محبوب اصلی یعنی امام زمان علیه السلام از ویژگی‌های مؤمن واقعی است؛ چنانکه در دعای ندبه می‌خوانیم: «لَيْتَ شِعْرِي أَيْنَ اسْتَقَرَّتْ بِكَ النَّوَى، بَلْ أَيُّ أَرْضٍ تُثَقِّلُكَ أَوْ ثَرَى، أَمْ بِرِضْوَى أُمَّ غَيْرِهَا أَمْ ذِي طُوًى»^۳ ای کاش می‌دانستم در چه جایی منزل گزیده‌ای و چه سرزمین و مکان تو را در بر گرفته است. آیا در کوه رضوی هستی و یا در جای دیگر و یا در ذی‌طوی هستی».

۵. ابراز اندوه و حزن در فراق امام مهدی علیه السلام

حزن و اندوه درونی و واقعی در فراق امام مهدی علیه السلام و اظهار شوق به ملاقات با آن حضرت، یکی دیگر از راه‌هایی است که سبب نزدیکی انسان به امام زمان علیه السلام و جلب محبت آن حضرت می‌شود. امام حسن عسکری علیه السلام فرموده است: «وَلَا تَزَالُ شِيعَتُنَا فِي حُزْنٍ حَتَّى يَظْهَرَ وَوَلَدِي الَّذِي بَشَّرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ شیعیان ما در اندوهی دائم به سر می‌برند تا فرزندم که پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نوید ظهورش را داده است، ظاهر شود».

۶. خواندن نماز، ادعیه و زیارات

خواندن دعا و زیارات، از جهتی توسل و از جهتی ارتباط قلبی و رسیدن به معارف نابی است

۱. خبرگزاری مشرق؛ «ما ملت امام حسینیم، چطور شعار یک ملت شد؟»؛ ۱۴۰۰/۰۵/۲۴، کد خبر: ۱۲۵۹۰۴۸.
<https://www.mashreghnews.ir/news/1259048>

۲. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۱۹۱.

۳. علی بن موسی ابن طاووس، اقبال الاعمال، ص ۲۹۸.

۴. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۳۱۷.

که ائمه علیهم السلام از طریق این متون به شیعیان رسانده‌اند و موجب معرفت بیشتر به امام زمان علیه السلام می‌شود. در رابطه با امام زمان علیه السلام، مجموعه مهمی از نمازها، دعاها و زیارت‌های متعددی نقل شده است که در کتابی به نام صحیفه مهدیه^۱ گردآوری شده است. خواندن نماز امام زمان علیه السلام، دعای ندبه، دعای فرج «الهی عظم البلاء» و... از اموری است که می‌تواند سبب شناخت امام زمان علیه السلام و جلب محبت آن حضرت شود.

فهرست منابع

کتاب

۱. ابن طاووس، علی بن موسی، اقبال الاعمال، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۹ق.
۲. شمس‌الدین، سید مهدی، بهارانه، قم: مؤسسه توسعه فرهنگ قرآنی (متفق)، ۱۳۸۵ش.
۳. صدوق، محمد بن علی، عیون اخبار الرضا علیه السلام، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۴ق.
۴. طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، مشهد: نشرالمرتضی، ۱۴۰۳ق.
۵. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.
۶. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، چاپ هشتم، بیروت: الوفا، ۱۴۰۳ق.
۷. مختاری، رضا، سیمای فرزندگان، چاپ ۲۶، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۷ش.
۸. نعمانی، محمد بن ابراهیم، کتاب الغیبه، تهران: مکتبه الصدوق، ۱۳۹۷ق.

سایت‌ها

۱. خبرگزاری ایسنا؛ «مهم‌ترین ویژگی‌های اخلاقی شهید سلیمانی از زبان هم‌رزمش»؛ ۱۳۹۸/۱۱/۱۴، کد خبر: ۹۸۱۰۱۴۱۰۹۰۹.
۲. خبرگزاری مشرق؛ «ما ملت امام حسینیم، چطور شعار یک ملت شد؟»؛ ۱۴۰۰/۰۵/۲۴، کد خبر: ۱۲۵۹۰۴۸.

۱. این کتاب توسط سید مرتضی مجتهدی سیستانی به رشته تحریر درآمده و توسط محمدجواد ظریف و محمدحسین رحیمیان تصحیح و ترجمه شده است.